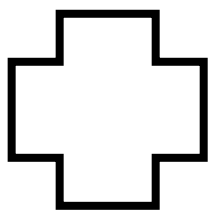

Františkánská rodina

Učební list 2

Obsah

Františkánská rodina

(stav k 10. říjnu 1996)

Z pramenů

Proč celý svět běží za Františkem

A. Úvod

František a Klára se oddali náboženství Vtělení

B. Přehled

Františkánská rodina

C. Informace

1. František a Klára

- 1.1. Kající hnutí a ženské hnutí
- 1.2. Alternativa svatého Františka
- 1.3. Působení
- 1.4. Klára

2. Tři řády

- 2.1. Františkánský Třetí řád
- 2.2. První řád: Řád menších bratří (OFM)
- 2.3. Druhý řád (= klarisky OSC)
- 2.4. Františkánská rodina

D. Cvičení

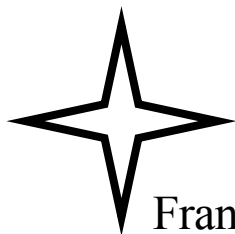
E. Použití v praxi

F. Literatura

Proč celý svět běží za Františkem

Bratr Masseo, jeden z prvních bratří sv. Františka, nechápal, proč chodí za Františkem tolik lidí. Jeho stoupení pocházeli ze všech vrstev: mladí i staří, ženy i muži, nevzdělaní i vzdělaní. Šli za ním šlechtici i zcela obyčejní lidé, ženatí stejně jako svobodní. Co jenom přitahuje všechny tyto lidi, myslel si bratr Masseo. František se naučil trochu číst a psát, jinak nic. Byl to nevzdělaný muž. Neměl ani zvukné rodinné jméno, neměl šlechtický původ, na který by mohl být hrdý. Byl jenom synem obchodníka. František neměl ani hezkou postavu: odstávaly mu uši, byl malý, téměř odpuzoval. Lidi tedy nemohlo přitahovat ani vzdělání, ani původ a krása. Co to tedy bylo? To všechno Masseo řekl svatému Františkovi. Ten, když to uslyšel, zajásal: „Když to všechno nehraje žádnou úlohu,“ zvolal, „pak přitahuje jen sám Bůh. To on působí, že všichni tito lidé jdou za mnou“ (podle Kvitků 10).

František a Klára se oddali náboženství Vtělení,

které přišlo na svět skrze Ježíše Nazaretského. To je jejich společné povolání. Bůh jim „dal“ nesčetné bratry a sestry (srov. ZFr 14).

Ještě dnes se tak mnozí lidé, mnohé skupiny, společenství a Řády odvolávají na Františka a Kláru. Pro všechny společně platí to, co zanechala Klára svým sestřám:

„Mezi různými dobrodiními, která jsme od svého štědrého dárce, Otce milosrdenství, přijaly a denně přijímáme, za něž mu, Velebnému, máme vzdávat největší díky, je tím největším naše povolání. Čím je však vyšší a významnější, tím víc mu zcela patří vše, co jsme a co máme. Proto apoštol praví ‚Poznej své povolání!‘ (1 Kor 1,26).

Syn Boží se nám stal cestou, kterou nám slovem i příkladem ukazoval a nás jí učil náš blažený Otec František, Kristův pravý milovník a následovník“ (KIO 1 nn)

Nestačí však o našem společném povolání jenom mluvit, musíme je také společně na celém světě dosvědčovat. Dnes je to potřebnější než kdy jindy. Až dosud jsme své františkánské povolání uplatňovali příliš málo. Ani jsme nevystupovali jako sjednocená rodina.

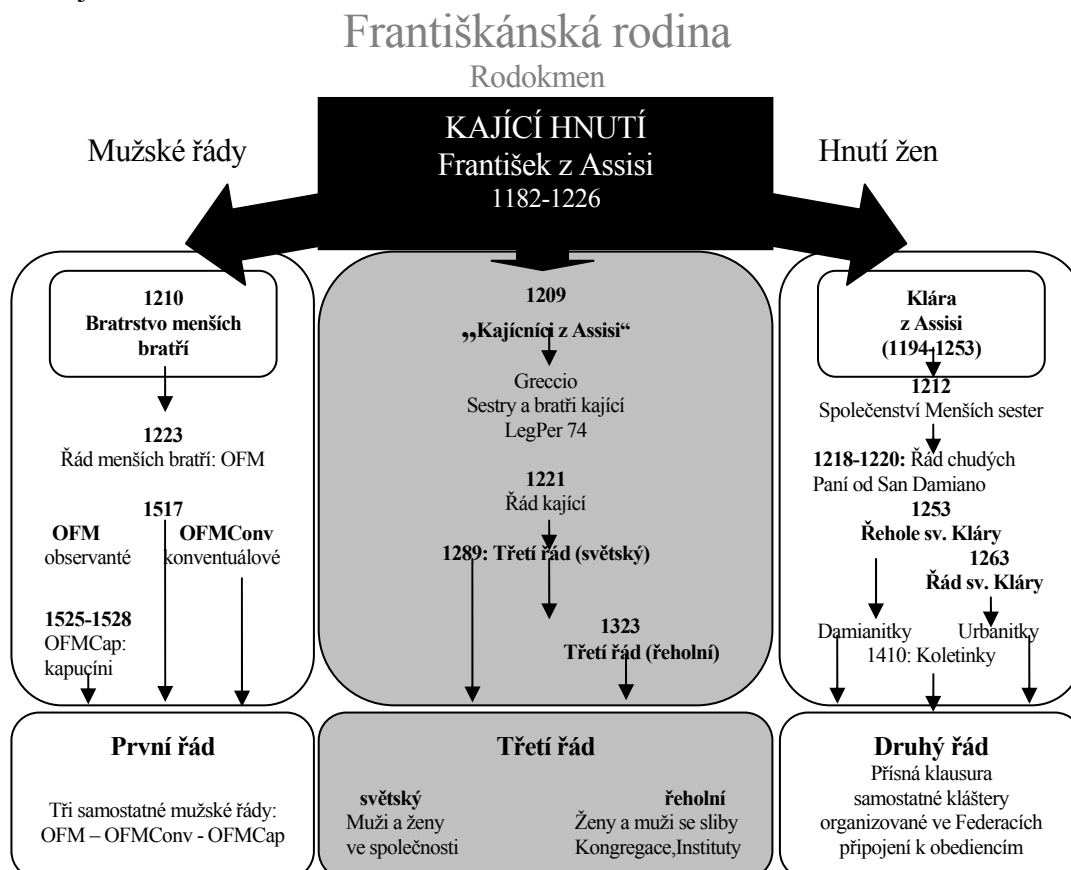
Od Františka a Kláry vzešlo nádherné působení

Nedivme se, že společenský systém, v němž sv. František vyrostl, téměř nebral evangelium a Krista na vědomí. S tím byli mnozí lidé nespokojeni a proto hledali alternativu (Hnutí žen, Hnutí za chudobu, Kajicnické hnutí, Albigenští aj.).

Také František si tuto alternativu vypracoval nejdříve sám pro sebe a neměl v úmyslu zakládat řád. Pak mu byli dáni bratři (ZFr 14) (= První řád), brzy nato sestry (= Druhý řád). K nim se přidávali lidé, které setkání s Františkem obrátilo: kajicníci (= Třetí řád). Již František uvažoval o těch třech společenstvích v představách, které pocházely z rodinného života jeho doby: chápal je jako rodinu. Sám sebe nikdy neoznačoval za „Otce“ (= pater familias), nýbrž za „matku, která Králi (= Kristu) porodila syny (= Menší bratry). (2.Cel 16 nn; srv. Lev 2). Tento výraz musíme samozřejmě vztahovat také na Druhý a Třetí řád.

Z toho vyplývá požadavek, aby se všichni, kdo se odvolávají na Františka, spojili do jedné společné rodiny a tak účinněji dosvědčovali společné povolání.

Dějiny této rodiny probíhaly mimořádně komplikovaným způsobem. Nabízíme vám přehled těchto dějin:

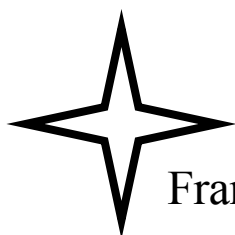

Tento graf uvažuje jen o těch františkánských společenstvích, která jsou organizačně zakotvena v katolické církvi. Kromě nich existují společenství, která se rovněž odvolávají na sv. Františka, i v reformačních církvích.

Musíme připojit také mnohé iniciativy, činnosti, hnutí a jednotlivce uvnitř i mimo křesťanství, kteří se cítí vnitřně spřízněni s Františkem.

Informace

C

František a Klára

1

Dnes jsme si uvědomili, že františkánská rodina vzešla od Františka a Kláry. Bylo by nedorozuměním označovat je za absolutní začátek. I oni zapadají do předcházejících dějin.

Kající hnutí a hnutí žen

1.1

Když František mluví o svém novém životě, používá slovo „pokání“. Původní název jeho bratrstva proto zní zcela logicky: „kající z Assisi“. Také Klára, a to také nezávisle na Františkovi, je chápána jako kajícnice. „Pokání“ (= poenitentia) je v té době velice důležitý pojem. Má stejný význam jako „život podle evangelia“. Zahrnuje obrácení se k Bohu, k Ježíši Kristu.

Proč však František a Klára používají právě toto, nám dost negativně znějící, slovo „pokání“? Středověký člověk chápe náboženské povolání ve srovnání s námi podstatně odlišným způsobem. Jednotlivě nebo ve společenství se odděluje od většiny společnosti, aby mohl žít ve zvláštním vztahu k Bohu. Chápe se jako člověk, který neustále pláče nad svými vlastními hříchy a nad hříchy druhých lidí. Životem modlitby, rozjímání a odříkání usiluje o spásu vlastní i ostatních lidí. Pojem „pokání“ v tomto pojetí charakterizuje vědomí víry 12. a 13. století. Stává se dokonce myšlenkou, která postupně vstupuje do jasných právních struktur.

Prvotní křesťané nepovažovali hřích a odpuštění za něco, co se týká pouze jednotlivého člověka. Veřejnost nemohla lhostejně přecházet kolem hříchu a jeho nápravy. V církvi byl proto znám církevní stav pokání: za vraždu, cizoložství, rouhání se Bohu a ještě za jiné hříchy, které odporovaly životu v jednotě s Bohem, se muselo dělat veřejné pokání: zřít se manželských styků, dát určité množství peněz chudým, dát prostředky na stavbu kostela nebo kláštera, vykonávat určité modlitby, postit se a mnoho jiného. Hřích, uložení pokání a odpuštění hříchů jsou události, které probíhají v církvi veřejně. Časem tento stav upadá v zapomnění; objevuje se soukromá zpověď a to ne bez odporu úřední církve. Tehdy se mnozí muži a ženy rozhodují vzít na sebe dobrovolně tento stav pokání. Chtějí nést sami za sebe a zástupně i za ostatní následky, které byly dříve spojeny s veřejným pokáním. V jedné knize čteme o provádění pokání čteme: „*Ten, kdo nezná žalmy, kdo nemůže držet noční bdění, ani poklekat nebo stát s rozpjatýma rukama, ani modlit se vleže na zemi, ať si vyhledá člověka, který to může dělat místo něj. Je přece psáno: ‚Neste břemeno jeden druhého‘ (Gal 6,2)‘*“.

Tato kající praxe pak vede k určitým předpisům: k zákazu některých povolání a činností, které se pocitují, jako že se přiči evangeliu: obchodník nebo voják, abychom uvedli jenom tyto dva příklady; postit se v pondělí, ve středu a v pátek; dodržovat velký půst; dávat almužny; působit si tělesné bolesti (bičování, kající košile); postní pouti; odchod do poustevny ... Jsou to věci, které nacházíme i u Františka a Kláry. Roku 1221 se takové předpisy objevují v jakési Řeholi, dříve připisované sv. Františkovi, která s ním však ve skutečnosti nemá nic společného (tzv. „Memoriale“). Prsty v tom měl asi kardinál Hugolín, ať už se jednalo o sestry ze San Damiano nebo o Menší bratry. František se snad, i když ne výslovně, odvolává na toto „Memoriale“ ve svém „Listu všem věrným křesťanům“, kajícím, kteří by se jím chtěli řídit. Působí na ně svým chápáním evangelijního života. Z tohoto kajícího hnutí, ovlivněného Františkem, později vznikl Třetí řád; nejdříve samovolně a bez vlastní organizační podoby, ale konečně v r. 1289 úředně založený papežem Mikulášem IV.

Ještě před Františkem a Klárou, na počátku 13. století, se probouzí opravdové nadšení pro takový kající řád. Něco z této náboženské dynamiky možná prozrazuje to, co Tomáš z Celana říká při pohledu na Kláru: *I mnozí manželé se po vzájemné dohodě zavazovali slibem zdrženlivosti, muži vstupovali do řádů, ženy do klášterů. Matka zvala dceru, dcera matku k následování Krista, sestra k tomu přitáhla své dcery, teta neteře*“ (K1C 10).

Tento citát prozrazuje jasně ještě něco: Kající hnutí se neminulo účinkem především také u žen. Všude ve střední Itálii, tak jako v Porýní (srov. bekyně) existuje samovolně propukající ženské hnutí. Především majetné a urozené ženy odcházejí do samoty nebo také do klášterů za radikálním životem pro Boha. Význam tohoto ženského hnutí jsme si ujasnili teprve v naší době.

Proto je pochopitelné, že asketický motiv (odříkání a umrtvování) charakterizují všechny tři františkánské řády. Není to však centrem, jak snad ukázal Učební list 1. Jde především o pozitivní zásadu: O svědectví Boha, který se stává člověkem a člověka dělá lidským.

Alternativa svatého Františka

1.2

Ve způsobu života sv. Františka a sv. Kláry hrála vedle Kajícího hnutí rozhodující úlohu také společenská situace v Assisi.

„Dokud jsem byl v hříších“ (Zfr 1)

Ve svém Odkazu dělí František svůj život na dva zcela odlišné úseky: na život „v hříších“ a na život „v pokání“. Toto dělení nám říká něco nejenom o jeho životopisu, ale také něco o různých způsobech života, které stojí proti sobě: měšťanská společnost a františkánské řády. Liší se od sebe „odchodem ze světa,“ jak říká František. Další svůj život chápe František jako rozhodnou alternativu k životu, který předtím žil v Assisi.

Máme-li pochopit přitažlivost, která z Františka vycházela, musíme tento „život v hříších“ trochu poznat. Ti, kdo Františkův život popisovali, podleli často pokušení rozkládat tento stav hříchu na jednotlivé hříchy. Pojmeme „život v hříších“ je však především míněn celkový stav: určování života společenskými poměry, které zůstávaly nedotčené Bohem, Kristem a evangeliem. I když město dosud tolik charakterizovaly kostely, kněží a bohoslužby, většina obyvatel myslela konec konců jen na to, jak si vystavět vlastní hnízdo, bez ohledu na ostatní. Svět, na kterém se František počátku podílí a od něhož se později distancuje, vypadá takto:

- Podobně jako v mnoha částech světa v dnešní době dochází kvůli rozvoji měst k útěku lidí z venkova do měst. To mělo své příčiny. Různé technické vynálezy, které se v té

době množily, vedou spolu s kvetoucím obchodem ke vzestupu měst a u mnoha lidí k blahobytu. To ovšem zasáhlo jen malou část obyvatelstva.

- Lidé žili většinou na pokraji existenčního minima. Nesčetní obyvatelé trpěli bídou a chudobou. Nejméně lidský byl úděl malomocných, kteří museli žít mimo město. Jejich vyčleňování probíhalo dokonce formou bohoslužby.
- Vzestup měst přinášel vzrůst městského sebevědomí, a to znamenalo zároveň společenský obrat: Základem společnosti už není venkov, ale město; už jím není šlechta (v Assisi je nazývali „maiores“, tj. „vyšší“), nýbrž lid (v Assisi také „minores“, tj. „menší“); už neplatí autorita „z Boží milosti“ (pocházející od Boha, daná na celý život na základě příslušnosti k rodině), ale autorita „z milosti lidu“ (založená na volbě a omezená na určitou dobu); už ne feudální vláda (odvozená od velkých zemědělských statků a zakládající vztahy věrnosti mezi pány a služebnictvem), nýbrž vláda měšťanů. Tato proměna společenské základny byla bolestným procesem, který probíhal po celé desítky let. V Assisi to znamenalo revoluci, občanskou válku a zajetí.
- Roku 1203 podepsali v Assisi mezi šlechtou a lidem „mírovou chartu“, která sice ještě obnovila vládu šlechty, ale v mírnější podobě. Hned poté (1203-1204) přicházejí v životě sv. Františka rozhodující události: nemoc, setkání s malomocným, zážitek v San Damianu a rozchod s otcem.
- Roku 1210 dochází v Assisi k vyhlášení „Charty svobody“, ve které se politické váhy naklánějí na stranu lidu. Téměř ve stejné době František, doprovázený jedenácti svými druhy, předkládá papeži svou „chartu svobody“, způsob života, ke kterému se bratři „dobrovolně“ (NR 2, 5, 7) rozhodli.

Milosrdenství

František svazuje své obrácení s jednou určitou, konkrétní zkušeností: Setkal se se sociální bídou své doby, jak se jevila ve zpustlém vzhledu malomocných. Poznal, že Assisi je vlastní „kultura nemilosrdnosti“, tj. společenský systém, ve kterém vyrostl a který není postaven na evangelium; že svět, v němž vyrostl, neřídí bratrství, ale peníze a význam, moc a vláda bohatých nad chudými. Distancoval se tedy od světa (srov. ZFr 1-5) a začal se svou „kulturou milosrdenství“.

Objevil Ukřížované a uviděl v něm velké množství malomocných. Objevil evangelium a zaměřil se na velké množství žebráků a nádeníků. Objevil bratrskou a sesterskou církev a pokusil se, aby žila ve společenství chudých a malomocných. Měla dále pokračovat ve třech rádech, které z něj vycházely.

Tuto alternativu zde nyní nebudeme dále probírat, protože tak učiníme v dalších Učebních listech podrobněji a podle jednotlivých aspektů.

Vliv

1.3

Nejprve zůstává František po delší dobu sám, pohrdaný, pronásledovaný otcem a prohlašovaný za blázna. Potom však přicházejí bratři a také sestry. Po 10 – 15 letech se počet těch, kteří se dali strhnout františkánskou alternativou, stal nepřehledně velký. Účinky působení sv. Františka nám názorně ukáží dva texty:

„Sbíhali se muži i ženy, klérus i řeholníci, aby Božího světce viděli a slyšeli, zdál se jim přicházet z jiného světa ... Mnozí, šlechtici i prostí, duchovní i laici, se začali z Božího vnuknutí přidávat ke svatému Františkovi, aby se pod jeho vedením navždy zasvětili Bohu. Boží svatý, jako přetékaající řekou, zaplavil všechny proudy nebeské milosti a nadpřirozených

darů ... Byl přece vynikajícím umělcem, podle jehož příkladu, pravidel i nauky se Kristova církev obnovila v obojím pohlaví a triumfuje v trojím bojovém šiku vyvolených. A všem dal směrnic pro jejich život a každému stavu ukázal pravou cestu ke spáse“ (1. Cel 36 nn). Ještě důležitější než tento text, napsaný roku 1228 františkánem Tomášem z Celana, je zpráva očitého svědka Jakuba z Vitry. Je o to cennější, že nepochází od člena řádu a sahá až do roku 1216:

„Mnozí lidé obojího pohlaví, bohatí a světští lidé, totiž pro Krista všechno opustili a utekli ze světa; jmenují se menší bratři a menší sestry. Pan papež i kardinálové si jich velice váží. Opravdu se nestarají o pozemské statky, nýbrž jejich žhavá vášeň a zapálená horlivost každý den platí jen záchráně ohrožených duší, které se ženou za světskými marnostmi, aby tyto s nimi šly jednou cestou. Boží milostí zde přinesli mnoho plodů a mnohé získali. Kdo slyší, řekne „přijdu“ a jeden přitahuje druhého. Žijí po vzoru prvotní církve, o níž se píše: „Množství věřících mělo jedno srdce a jednu duši“. Přes den přicházejí do měst a vesnic, aby získávali duše, někteří jdou za prací; v noci se vrací do poustevny nebo na osamělá místa, v různých obydlích spolu žijí jako hosté; za práci nic nepřijímají, nýbrž žijí jen z práce svých rukou. Mnohým z nich působí bolest a starost, že si jich klerici a laici více váží, než jim je milé. Muži tohoto řádu se jednou za rok s velkým užitkem scházejí na určitém místě, aby se spolu v Pánu radovali a společně pojedli. Po poradě se zkušenými muži skládají a vydávají svá svatá a papežem schválená nařízení. Potom se na celý rok rozejdou a putují po Lombardii, Toskánsku, Apulii a Sicilii“ (Jakub z Vitry, list z r. 1216).

Klára z Assisi

1.4

Klára z Assisi je druhou zakladatelskou postavou, která od počátku vstupuje do nové duchovní perspektivy. Paul Sabatier, velký badatel o Františkovi, o ní říká:

„Klárina povaha není pouhou kopií Františka, zakladatele řádu ... Jeví se jako jedna z nejušlechtlejších žen, které se v psaných dějinách vyskytují. Máme dojem, že z pokory zůstala skryta za kulisami. Ovšem i jiní na ni nehledí správným způsobem, snad ze zbytečné opatrnosti nebo dokonce kvůli rivalitě mezi různými františkánskými směry. Nebyť této zdrženlivosti, našli bychom Kláru mezi největšími ženskými postavami v dějinách.“

Nejdříve je třeba říci, že Klára má výrazný duchovní profil ještě předtím, než přišla do styku s Františkem. Nezávisle na něm se rozhoduje pro radikální život ve stavu kajicníků. Jakmile o ní František uslyší, navazuje s ní kontakt. Vypráví jí o „dobrém Ježíši“, a Klára jde za ním. Roku 1212 se připojuje k františkánskému hnutí. Ve snu poznává Františka jako matku, „z jejíhož prsu pije“ (jak svědčí jedna sestra při procesu svatořečení).

Klára pochází z rodu „maiores“, ze šlechtického rodu, zatímco František patří k „minores“, k bohatému cechu obchodníků assiského lidu. V domě této šlechtické rodiny muselo dojít doslova ke spiknutí žen: Ke Kláře v San Damiano se připojují také její rodné sestry Anežka a Beatrice, matka Ortulana a příbuzná Pacifika di Guelfuccio. Těmto menším sestrám, jak se zpočátku nazývají podle Prvního řádu, chudým sestrám od San Damiana, jak se budou úředně nazývat později, spisuje František pravidla života. Sama Klára je převzala do textu své vlastní Řehole:

„Když blažený Otec poznal, že se nebojíme ani nejpřísnější chudoby, ani námah, svízelí a ponižování, ani opovrhování světem – naopak, že to pokládáme za velikou radost, s otcovskou láskou nám napsal, jak má vypadat náš život: ‘Protože jste se z vnuknutí Božího staly dcerami a služebnicemi nejvyššího Krále, nebeského Otce, a zasnoubily se Duchu svatému tím, že jste si zvolily život dokonalosti podle svatého evangelia, chci, a za sebe i své bratry slibuji, že se o vás budu starat stejně láskyplně jako o ně‘ “ (ŘehKl 2; KIC 1 nn).

Tento způsob života církev dosud neznala. Klára musela po celá desetiletí bojovat, aby tento františkánský způsob života a jeho jádro, úplnou chudobu, mohla pro sebe vůbec požadovat. Nebylo to obvyklé a církevní právo nepředpokládalo, že by církevní uznání mohlo dostat nějaké ženské společenství bez hmotného zabezpečení. Církev si spíše představovala, že sestry se musí zavázat, že budou zachovávat nějaký předfrantiškánský mnišsko-benediktinský způsob života.

Klára z Assisi, vysoce vzdělaná žena (její latina je klasická), dosahuje v tvrdošijném boji s římskou kurií, že může konečně žít neporušený františkánský ideál. Proto skládá vlastní Řeholi a je tak první a dosud jedinou ženou v dějinách, která napsala řádovou Řeholi pro ženy. Na papežské uznání této Řehole však musela čekat až do své smrti.

Tři řády

2.

František a Klára tedy zpočátku zapadají do většího kajícího hnutí. Jejich osobnosti však jsou tak silné, že se od něho odlišují a jdou vlastními cestami. Jejich přitažlivostí vznikají tři řády, které se již u Tomáše z Celana jeví jako jediná dějinná jednotka. Jde tedy o mnohvrstevné společenství lidí, kteří chtěli sdílet alternativu svatého Františka a našli svou totožnost, smysl svého osobního života a svůj vlastní profil v setkání s Františkem „... takže mnozí zanechávali světských starostí a v životě a učení blaženého Františka získávali sebepoznání a toužili milovat a ctít Spasitele“ (1.Cel 37). Nyní krátce popíšeme tyto tři řády.

Františkánský Třetí řád

2.1

Vezmeme-li za výchozí bod pro Františka a Kláru, potom máme přímou vývojovou linii k františkánskému kajícímu řádu, jak se Třetí řád původně nazýval. Ostatní dva řády pak nejsou sice odvozeninami, ale zhuštěním „kajícího řádu“.

Přitažlivost, vycházející z Františka, měla brzy zpětný vliv na samotný kající řád. Místem, kde pravděpodobně vznikl Třetí řád sv. Františka, je Greccio. Nemuselo by to být zcela bez významu. Tam se konala jesličková slavnost, zjevení náboženství Vtělení.

František jednou prohlašuje: „Z velkých měst se tolik lidí neobrátilo k pokání, jako v Grecciu, které je jenom malé podhradní městečko.“ Zpráva pak pokračuje:

„Často totiž, když tamější bratři večer zpívali Boží chvály, jak to tehdy dělávali na mnohých místech, vycházeli obyvatelé městečka, malí i velcí, ze svých domů a stáli na cestě za obcí a hlasitě bratřím odpovídali: ‘Pochválen buď Pán, náš Bůh!’ Dokonce i malé děti, které sotva uměly mluvit, chválily Boha, jak jen dovedly, když bratry viděly“ (LegPer 34)

U Třetího řádu jde tedy o lidi obrácené, kteří se ve svém každodenním životě opět začali vracet k Bohu. Uznali ho a dosvědčovali jako Pána svého života; přiznávali mu místo „ve

svých domech“ , jak zněl stále opakovaný výraz pro původní formu tohoto řádu, ve svých rodinách, povoláních a při utváření společenských poměrů. Těmto lidem dal František jakousi Řeholi, „List všem věrným křesťanům“.

Příběh tohoto listu je zvláště zajímavý, protože je ve dvojí verzi. První verze je v podstatě jen kající kázání (1.Lvvl). Druhá verze (2.Lvvl) je rozšířena o základní duchovní postoje a o konkrétní směrnice.

Z teologicko-duchovního pohledu je prohlubuje velice pronikavý úvod (srov. úvod k evangeliu sv. Jana). Proto jsme v prvním Učebním listu prohlásili tuto část za ústřední pro výklad františkánského povolání.

Výše jsme se již zmínili o „memoriale“, statutu, který nepochází od sv. Františka. To uvádí pravidla pro organizačně-právní stránku takového života.

Tento statut měl a má ten význam, že jako ústřední požadavek obsahuje odmítnutí sloužit ve válce. Jeví se v tom podvrtná síla Třetího řádu, která by mohla mít význam i dnes. Kající se mohli na základě tohoto statutu sdružovat do obcí. Ty byly, jak se dá jasně poznat, vedeny laiky. Později musela tato samostatná laická společenství odevzdat své řízení jednotlivým řádům.

Narážíme zde na zákonitost, kterou můžeme pozorovat stále znovu. Určuje další dějiny Třetího řádu a vede k „nepřirozeným“ jevům. Církev kleriků se domnívá, že musí všechno dostat do vztahu závislosti a pod svou kontrolu. Samostatným formám laických společenství důvěřuje málo. Roku 1289 je „Memoriale“ nahrazeno Řeholí papeže Mikuláše IV. V této Řeholi se celé hnutí kajícníků podřizuje františkánskému řádu. Právní a duchovní pouta s Prvním řádem jsou zcela jasně silnější a silnější. Nyní se už může i úředně hovořit o Třetím františkánském řádu. Ty skupiny, které se dosud řídily pravidly „Memoriale“, ale neorientovaly se na sv. Františka, nýbrž na jiné řády, založily vlastní Třetí řády, např. „Třetí řád sv. Dominika“.

Z pohledu historie měl Třetí řád mnohotvárnou podobu. Rozlišujeme tyto formy Třetího řádu:

Původní podoba:

„Obrácení ve vlastním domě“

Zde můžeme uvést snad nejznámější osobnost a Františkovu přítelkyni, „bratra“ Jakubu Frangipani de Settesole. K této ženě František často zavítal, když byl v Římě. Přispěchala k jeho smrtelnému lůžku a dostalo se jí výsady, aby byla pochována blízko hrobu sv. Františka (srov. 3.Cel 37 nn). K ní můžeme připočítat také blahoslaveného Luchesia z Poggibonsi (+ 1260), který se se svou ženou Bonadonnou upřímně obrátil k chudým.

„Zatvorníci“

Jsou to muži a ženy, kteří se dali z důvodu kajícího uzavřít v nějaké věži nebo v městské zdi a tak chtěli následovat sv. Františka. Uvedme zde sv. Markétu z Kortony (+ 1297), která po životě bez Boha chtěla znát jedině Boha a tak se stala mimořádnou svědkyní tehdejší doby. Ve středověku mělo ostatně každé město povinnost mít svoji „zatvorníci“ nebo „poustevníka“, kterým se lidé mohli svěřovat se svou nouzí a u kterých mohli počítat s jejich přímluvnou modlitbou.

Sesterská společenství

Původně se jednalo o ženy, které se spontánně sešly ke společnému životu. Dávaly si

nejrůznější jména, jako „Shromáždění“ nebo „Lesní sestry“. Nejdříve neměly žádný vztah k františkánské spiritualitě:

Byly to bekyně, které se podle rozhodnutí koncilu ve Vienne (1311-1312) později podřídily církevnímu dohledu a mimo jiné převzaly Řeholi Třetího řádu. Časem musely též přijmout klausuru, tedy přísnou mnišskou podobu života. Mnohá z dnes existujících sesterských společenství mají svou podobu právě zde. Buď žijí ještě dne v klauzuře, nebo se časem změnila na kongregace.

Řeholní mužské řády

Mužská společenství neměla stejný osud, i když vznikla podobným způsobem. Převzala sice Řeholi Třetího řádu, ne však klauzuru a podobají se Prvnímu řádu. Tato forma, kterou církev uznala roku 1323, existuje ještě dnes jako Čtvrtý františkánský řád s vlastním Generálním ministrem (TOR).

Kongregace

Ještě v 15. a 16. století mohly ženy, které se seskupily z náboženských pohnutek, aby odpomohly nějaké sociální nouzi (ošetřování nemocných, vyučování, výchova atd.) pracovat pouze uvnitř církve. Církevní právo jim vnucovalo klauzuru. Teprve v 17. století nacházíme ojedinělé kongregace, aktivní společenství, která přebírají sociální úkoly v duchu sv. Františka. v 19. století dochází k téměř výbušnému rozšíření takových společenství.

.....

Takové množství vyvolává otázku, kde ještě máme nějakého společného jmenovatele. Opravdu můžeme říci, že každá taková františkánská odnož vykonala v průběhu dějin něco důležitého. Vzešly od nich mnohé iniciativy, o jejich životní síle svědčí mnohé osobnosti, mnohé trvale poznačily své prostředí, určité město, krajinu nebo i celou zemi. V dějinách však tyto odnože žily velmi často od sebe odděleny, místo aby se spojovaly. Velká část jejich účinnosti se ztratila ve vzájemných sporech.

Dnes máme dvojí podobu františkánského Třetího řádu:

Řeholní Třetí řád (TOR)

Sdružuje 22 mužských a 382 ženských kongregací a jiných institutů pod jedinou společnou řeholí. Tato Řehole, kterou potvrdil papež Jan Pavel II. 8. prosince 1982 je svým duchem františkánská tak, jako dosud žádná jiná.

Jednotlivá společenství však jsou samostatná a spolu jsou spojena jen volně. Členové a členky skládají tři sliby a hlásí se k životnímu způsobu evangelijních rad: chudoby, poslušnosti a celibátu. Uspořádáním svého života stojí tedy blíže Prvnímu a Druhému řádu, než sekulárnímu Třetímu řádu. Dokonce existuje celá řada ženských klášterů s přísnou klauzurou, které patří k tomuto řeholnímu Třetímu řádu. V německé jazykové oblasti se ostatně prosadila zkratka OSF = Řád svatého Františka“.

Sekulární Třetí řád

„Kající řád“ měl původně velký společensko-politický význam, časem se však stal pouhým zbožným bratrstvem.

Papež Lev XIII. vkládal ve své době velké naděje do obnoveného Třetího řádu a proto mu dal novou Řeholi. Světský Třetí řád sv. Františka podle papežova závazného mínění neměl být pouze duchovním pozadím celé církve a veřejného života. Měl být také nositelem a účinným prostředkem společensko-mravního poselství církve a tak brát výt z plachet marxismu. Zpočátku zachvátla Třetí řád opravdu nádherná hnací síla. Patřil mezi hlavní organizátory známých „Semaines Sociales“ (= sociální týdny) ve Francii, kde se formulovaly společensko-politické požadavky. Tuto dynamiku však bohužel brzy zlomil církevní zákrok: Za papeže Pia X. bylo Třetímu řádu zakázáno, aby v této oblasti dále vyvíjel výraznou činnost. Propásla se tak jedna šance. V mnoha zemích se stal Třetí řád bezvýznamnou záležitostí.

V posledních letech se však stalo něco nového na jiné úrovni. Společenství, která se vytvořila na místní úrovni kolem klášterů, vytvořila národní svazy. Konečně bylo dosaženo jednoty na světové úrovni, s generálním ministrem nebo ministryní, kteří podpisují určité dokumenty společně s generálními ministry Prvního řádu a TOR.

Jsou dobré vyhlídky na to, že dosáhne platnosti znovuobjevené „náboženství Vtělení“ ve všech světských oblastech. Může k tomu přispět také nová Řehole, která se zcela liší od předchozích. Až po dnešní dobu se společenství cítila vázána zachovávat „Memoriale“, případně Řeholi Mikuláše IV. a byla poznačena drsným, světu odcizeným asketismem. Nová Řehole je naopak zcela proniknuta františkánským duchem.

Poslechněme si hlas Sekulárního františkánského řádu Severní Ameriky:

„Nová paulínská Řehole z roku 1978 jasně vyzývá Sekulární františkánský řád, aby byl součástí ‚evangelizačního předvoje‘ (Bahia 1983,17). Kromě mnoha aspektů poslání, které sdílí s řeholními františkány a františkánkami tím, že osobním svědectvím a příkladem hlásají Boží království, má Sekulární františkánský řád spolu s ostatními členy laických hnutí zvláštní poslání ‚obnovy světového uspořádání‘ (Dekret o laickém apoštolátu). O tuto snahu obnovy – vnášet do všedních lidských záležitostí ve světě srdce a ducha Kristova ‚jako kvas‘ – se usiluje soustředěním na oblasti apoštolských činností, které nesou františkánské znaky. Takovým apoštolátem je: podporovat posvátný stav rodiny, zhodnocovat práci jako dar k lepšímu stavu lidstva, a jako předvoj se ‚odvážnými iniciativami‘ zasazovat o spravedlnost a mír v lidském podnikání a o ochranu a zachování životního prostředí, tj. celého ‚živého i neživého‘ stvoření.“

První řád: Řád menších bratří (OFM)

2.2

„Kajícníci z Assisi“, jak se františkáni původně nazývali, byli na začátku radikálními putujícími kazateli. Roku 1209/1210 zanesli do Říma list, na který opsali z Bible několik slov, která měla nadále udávat směr jejich životu. Bylo tam také několik málo předpisů, upravujících společný život. Tím se odlišili od mnohem většího kajicnického hnutí. Zahájili vlastní samostatné dějiny jako františkánské bratrstvo. Tento způsob života, který papež ústně potvrdil, byl každý rok aktualizován. Dokument, známý jako „Nepotvrzená řehole“ (NŘ), se do roku 1221 rozrostl natolik, že bylo třeba ho nově přepracovat. Nové zpracování bylo v roce 1223 potvrzena papežskou bulou (= Potvrzená řehole – PŘ) a platí dodnes. Tím se v roce 1223 z původního bratrstva stal Řád menších bratří (k tomu srov. Mt 18,1-4). Je ovšem důležité, že bez ohledu na Řeholi zůstává František formující silou (= „forma minorum“), jednoduše bratr, v němž je ztělesněn společný ideál (srov. KJ 17). Bratrstvo žije ve velkém silovém poli: jednak těžká tělesná práce, v případě potřeby žebrání, kající kázání; na druhé straně modlitba a kontemplace, mateřsko-bratrské spoluzítí. Toto napětí, které u Františka ještě trvá v jednotě, vede v dějinách k mnoha reformním hnutím,

která zůstávají dodnes plodná. V zásadě jde o dvojí odlišný, ale vzájemně spojený vztah napětí:

Obrácení k Bohu v modlitbě a kontemplaci

S tím je spojena radikální chudoba, úplné zřeknutí se majetku. Bratři chtějí žít ve stejných sociálních podmínkách jako lidé, kteří jsou donuceni být chudí. Chudoba se tak stává vzorovým životem solidarity.

Obrácení k lidem a ke světu prožívanou solidaritou

S tím je spojena blízkost lidem, život ve městech, duchovní správa, sociální pomoc atd. s pomocnými prostředky, které to vyžaduje.

Dějiny menších bratří bychom mohli napsat z tohoto hlediska: Je to neustálý kyvadlový pohyb, který klade jednou důraz na jeden pól, jindy na druhý. Tyto nové kroky vstoupily do dějin pod různými názvy: Spirituálové, Bernardini, Bosáci, Alkantaráni, Rekoleti a mnozí jiní. Z těchto dějin, plných napětí, vyrostly také dosud existující tři řády. Roku 1517 chce tehdejší papež Lev X. vytvořit jasné poměry a dělí dosud jediné řádové společenství na dva vzájemně nezávislé řády. Brzy nato vzniká ještě třetí. Papež se však zmýlil: kyvadlový pohyb začíná znovu; opět vznikají nová seskupení. Papež Lev XIII. je opět přivádí k jednotě. Dnes se tak setkáváme se třemi samostatnými, nezávislými mužskými řády, které společně uznávají Františka za zakladatele a drží se jeho Řehole z r. 1223:

OFM (= Řád menších bratří)

Tento řád, který má ze všech tří řádů nejvíc členů, lidově nazývaný františkáni, hnědí františkáni, observanti, Bernardini aj., byl roku 1517 oddělen od konventuálů. Později vzniklá seskupení OFM papež Lev XIII. znovu spojil (leoninská unie).

OFMConv (= Řád menších bratří konventuálů)

Také tento, početně nejmenší řád, má ještě jiná jména: minorité, černí františkáni, ... Je dnes zastoupen na všech kontinentech.

OFMCap (= Řád bratří menších kapucínů)

V bolestném procesu povstalo v létech 1521-1528 z OFM původně čistě kontemplativně míněné společenství kapucínů. Název kapucíni pochází od dlouhé špičaté kapuce. Brzy začnou také oni zasahovat do veřejného života, dokonce i do politiky. Nové odchody a štěpení v těchto třech řádech ukazují, že kyvadlový pohyb trvá i nadále.

.....

Zde musíme upozornit, že se tyto reformní dějiny projevují také v ženských společenstvích a ve Třetím řádu. Přičlenění k jednomu z těchto hnutí se nazývá „obediencie“ (od slova *oboedientia* = poslušnost). Především Třetí řád se v posledních desetiletích odpoutal od vázanosti na jednotlivé řády a rozhodl se pro samostatnost. To se však netýká duchovního spojení a pomoci.

Roku 1263 rozhoduje papež Urban IV., že všechny „chudé paní od San Damiana“, tedy všechny sestry, navazující více nebo méně na Kláru, se mají nazývat „klarisky“. Jednotné jméno však zahaluje velice spletité dějiny tohoto řádu. František dal Kláře, která ho chtěla následovat, vlastní Řeholi. Kvůli dobovým okolnostem nemohla Klára žít jako František. Nedalo se vůbec uvažovat, že by mohla být potulným kazatelem. Chudobu však považovala za velice důležitou. Proto si vymohla v roce 1216 tzv. „výsadu chudoby“, kterou si potom vždy dávala od papežů potvrzovat. Život klarisek byl něco jako život bratří v poustevnách (srov. Poust). Důraz byl jednoznačně položen na trvalé obrácení k Bohu v modlitbě, bohoslužbě a kontemplaci.

Kardinál Hugolin považoval tento právně-duchovní základ ženského společenství v San Damianu za zcela nedostačující. Nadto konstatoval, že podobná společenství vznikla v mnoha italských městech. Proto založil „Řád chudých paní od San Damiano“. K tomu počítal i spontánně vzniklá ženská společenství, která neměla vůbec co dělat ani s Františkem, ani s Klárou. Řád postavil na mniško-benediktinskou základnu a napsal mu novou Řeholi (1218-1220). Ústřední myšlenkou byla úplná klausura. Větší polovina Řehole obsahovala klauzurní předpisy až do nejmenších podrobností.

Je s podivem, do jaké mystické hloubky pronikla svatá Klára i přes tuto zcela nefrantiškánskou Řeholi. Máme dojem, že tuto Řeholi převzala jen navenek. Nadto se Klára spojila r. 1234 se svatou Anežkou Pražskou, která bojovala o františkánskou základnu řádu. Papež Řehoř IX., bývalý kardinál Hugolin, tomu vůbec nepopřál sluchu. Řeholi, kterou František pro sestry zamýšlel, nazýval „kojeneckou potravou“, která nemůže dospělým ženám vůbec stačit. Teprve Inocenc IV. na jejich snahy trochu přistoupil, když pro ně roku 1247 napsal novou Řeholi. Také on se však přepočítal: tím, že chtěl klášterům vnutit majetek, vzbudil rozhodný odpor sv. Kláry. Začala psát svou vlastní Řeholi. Opírala se o Řeholi menších bratří z r. 1223 a zdůrazňovala jednotu Prvního a Druhého řádu. Zachovala však čistou kontemplativní formu života, pro níž částečně převzala předpisy z Hugolinovy řehole, částečně je přizpůsobila volnějším františkánskému duchu. Pro Řeholi je zcela neobvyklé to, co je považováno za ústřední: svou vlastní duchovní základní zkušenost, která ji přivedla k tomu, aby šla s Františkem cestou sourozenectví a absolutní chudoby. Již kdosi konstatoval, že Klára podtrhuje demokratický ráz společného života ještě důrazněji, než František, který je přece považován právě jen za bratra.

Řehole sice dosáhla církevního schválení těsně před Klárinou smrtí, ale jenom málo klášterů se touto Řeholí mohlo řídit. Papež Urban IV., který dal řádu Chudých paní od San Damiana bez rozdílu jediné jméno „klarisky“, napsal pro většinu klášterů opět jednu Řeholi pro většinu klášterů (když Klára umírala, odvolávalo se na ní kolem 150 společenství sester). Tato Řehole je zcela nedotčena spiritualitou sv. Kláry. Hodina sv. Kláry udeří později. Dnes je její Řehole závazná pro většinu klášterů.

Připomeňme ještě, že reformní snahy Prvního řádu měly vliv také na klarisky. Hlavně musíme připomenout sv. Koletu z Corbie (+ 1447). Ve snaze obnovit františkánský řád byla úspěšná i u mužského řádu. Mezi klariskami trvá její hnutí podnes.

Rozlišujeme tedy dvě základní formy klarisek:

Damianitky

Drží se zásadně Řehole svaté Kláry (1253). Tuto Řeholi uznává dnes většina klášterů klarisek.

Urbanitky

Jsou to klarisky, které se přidržují Řehole Urbana IV. (1263). Jedná se asi o 80 klášterů.

== == == == == == == == == ==

Za těmito dvěma názvy se skrývá dosti uzavřená skutečnost. V zásadě je až dodnes každý klášter samostatný. Kláštery stejného zaměření se spojují do volných federací. Trvalý význam mají rovněž reformní hnutí a obediencie. Vznikají rovněž nové formy: Klarisky, které se vedle Klášterní Řehole řídí také „Pravidly pro život bratří v poustevnách“.

Františkánská rodina

2.4

Máme před sebou velké množství společenství, která odvozují svůj původ od Františka a Kláry.

Podle pramenů, které k nám dosud již promluvily, považovali František a Klára tyto tři řády za jedinou, k sobě patřící, i když mnohačlennou rodinu.

Ve svém způsobu života pro svatou Kláru a její sestry zdůrazňuje František, že on a jeho bratři chtějí hledět na sestry jako na vlastní tělo a krev („tamquam de ipsis“) a mají jim věnovat vždy „láskyplnou péči a zvláštní pozornost“ (srov. ZKl VI.,2). A ve svém posledním požehnání žehná Klára nejen svým sestrám, ale také bratřím.

Když papež chce jí a její sestry oddělit od společenství bratří, odpovídá Klára dokonce hladovkou (KlC 37). Až do své smrti uplatňuje vášnivě svou příslušnost k františkánskému charismatu: dopisy, Řehole i závěť světice jsou plné této vášnivé oddanosti jednotě Prvního a Druhého řádu.

Pokud jde o Třetí řád, chtěl František všechny osobně navštívit. Když to nemohl učinit, použil k tomu dopis (2.Lvvl). Vědomí spolupatřičnosti dnes v seskupeních františkánské rodiny vzrostlo. Cítíme se jako rodina a jedni odkázáni na druhé. Toto nové vědomí se projevuje také konkrétními podobami (srov. Uč. list 3), dokonce i v nově zpracovaných konstitucích různých řádových větví.

Např. **konstituce kapucínů z r. 1982** ukazují duchovní společenství s ostatními společenstvími (a to platí také o ostatních):

§ 94:

- 1. Pestrá rozmanitost řeholních sdružení, která z Božího úradku k prospěchu církve vyrostla, kvete i ve františkánské duchovní rodině tak, že Zakladatelovo charisma šíří a uskutečňuje své působení prostřednictvím mnoha bratří a sester, a to i těch, kteří patří k laickému řádu.*
- 2. Žijme proto v bratrském společenství téhož ducha a ochotně podporujme vzájemnou spolupráci, snahy a společné podniky ve františkánském životě.*
- 3. Se zvláštní starostlivostí pečujeme o naše sestry, které slíbily kontemplativní život a denně přinášejí oběť chvály, snaží se být spojeny s Bohem v samotě a mlčení a šíří církev skrytou apoštolskou plodností. Usiluje-li některý klášter klarisek-kapucínek podle předpisu can. 614 a 615 o připojení k našemu řádu, rozhodne o této žádosti generální ministr společně se svým defínitorem po vyslechnutí vyššího představeného. Tento vyšší představený má potom vůči přičleněnému klášteru skutečnou plnou moc, jak ji určují konstituce dotyčných sester. Podobně jsme spojeni bratrskou láskou s těmi řeholními instituty, které jsou s naším řádem duchovně spřízněny.*

4. *Plňme řádně povinnosti k rodičům, příbuzným, dobrodincům, k těm, kteří nám pomáhají, i k ostatním, kteří náleží k naší duchovní rodině. Čiňme to tím, že jim projevujeme oddanou úctu, příbuzenskou lásku a svěřujeme je Bohu i při společných modlitbách.*

§ 95:

1. *Ve františkánské rodině zaujímá zvláštní místo Sekulární františkánský řád, který má pravého františkánského ducha, šíří jej a uskutečňuje plné františkánské charisma.*
2. *V něm bratři a sestry, puzeni Duchem svatým, jsou podněcováni k dosažení dokonalé lásky ve svém světském stavu tím, že slibují žít evangelium podle svatého Františka.*
3. *Sekulární františkánský řád, spojený s naším původním řádem dějinami a společenstvím života, svěřil jeho péči Svatý stolec.*
4. *Proto musí bratřím záležet na tom, aby členům sekulárního řádu projevovali pravé bratrské cítění, svým příkladem živili jejich věrnost k evangelijnímu životu a tento řád účinně šířili jak mezi světskými kněžími, tak mezi laiky.*
5. *Naši představení mají právo zakládat bratrská společenství Sekulárního františkánského řádu u všech našich domů a také jinde, se zachováním právních předpisů. Ať bdí nad tím, aby mezi naším řádem a rodinami sekulárního řádu byly udržovány živé vzájemné vztahy.*
6. *Představení ať se starají, aby tím, že spojí a sladí síly s ostatními františkánskými rodinami, byla Sekulárnímu františkánskému řádu poskytována soustavná a pečlivá duchovní a pastýřská pomoc, podle norem vlastního a obecného práva, především vhodnými bratry, kteří byli k této službě řádně určeni.*
7. *Ať bratři ochotně poskytují tomuto řádu duchovní pomoc. Ať pamatují na jeho světský ráz a nevměšují se do jeho vnitřního řízení, kromě případů, vyjmenovaných v právních normách.*
8. *Na znamení spoluodpovědnosti jak při jmenování asistentů, tak při zakládání nových bratrských společenství ať je dotázáno představenstvo dotyčné provincie Sekulárního františkánského řádu.*
9. *Taktěž je třeba podporovat a duchovně pomáhat všem sdružením, hlavně mladých lidí, kteří se snaží žít podle ducha sv. Františka. Naše domy mají být ústředním místem bratrských setkání a podnětů pro všechny, kleriky i laiky, kteří chtějí následovat Krista za Františkova vedení.*

Církevní a františkánské prameny

Bible	Mt 18,1-4; Jan 17,20-26; Gal 6,2
Církevní dokumenty	
Františkánské prameny	Leo; KIC 2,10; ŘehKl VI.2; Zkl 2nn; 1.Lvvl; 2.Lvvl; NŘ 2,5.7; Zfr 1-5.14; LegPer 74; 1.Cel 36 n; 2.Cel 16 n; 3.Cel 37nn; KJ 17; Kv 10
Mezifrantiškánské dokumenty	Klára, nová žena 5
OFM – OFMCap - OFMConv	Generální konstituce čl. 55-63; Konstituce OFMCap § 94n; Konstituce OFMConv. 1
OSC (Klarisky)	
OSF (TOR)	
OSF – Sekulární františkánský řád	
Doplňky	

1. cvičení:

V roce 1982 řekl v Assisi papež Jan Pavel II. o Františkovi a Kláře:

„Je opravdu těžké oddělit od sebe tato dvě jména – František a Klára. Jsou to dvě legendy ... Slavíte-li výročí svaté Kláry, musíte to dělat slavnostně. Je nesnadné oddělovat jejich jména od sebe. Existuje mezi nimi něco hlubokého, co se dá pochopit pouze pomocí kritérií františkánské, evangelijní, křesťanské spirituality, ne však kritériem lidským. Dvojité jméno František-Klára je skutečností, kterou je možné pochopit jenom v křesťanských, duchovních, nebeských kategoriích; je to však zároveň skutečnost této země, tohoto města, této církve. Zde se to všechno stalo. Nejde jen o čistého ducha; nebyli to přece čistí duchové, nýbrž osoby, těla a duše. V živé tradici církve a celého křesťanstva, celého lidstva, nezůstává pouze tato legenda. Zůstává jedinečný způsob, jak viděl František svoji sestru, jedinečný způsob, jak se zasnoubil s Kristem; sám sebe považoval za podobu, za obraz Kristovy nevěsty, mystické nevěsty a podle tohoto obrazu utvářel svůj život ...

Považoval se za bratra, za chudého podle obrazu svatosti této pravé Kristovy nevěsty, v níž nacházel obraz dokonalé nevěsty Ducha svatého, svaté Marie. ...

Zde je místo, na kterém se před osmi staletími scházelo mnoho poutníků, aby hleděli na božskou legendu Kláru po boku Františkově, legendu, která měla velký vliv na život církve a na dějiny křesťanské spirituality.

V dnešní době potřebujeme znovu objevit svatou Kláru, protože to je pro církve důležité; znovuobjevení tohoto charismatu a tohoto povolání je nutné. Je nezbytné znovu objevit božskou legendu Františka a Kláry“ (Klára, nová žena 5).

Otázky

Vypracujte úvahu o tom, jak papež vidí vztah Kláry a Františka, ženy a muže

1. Co na to říkáte vy?
2. Jak byste to viděli vy?

2. cvičení:

Z části kapucínských konstitucí, citovaných v kapitole 2.4 tohoto Učebního listu podtrhněte věty, které mají charakterizovat vzájemné vztahy různých řádů uvnitř františkánské rodiny.

Úlohy:

1. Uspořádejte věty podle jejich závažnosti
2. Hledejte podobné věty ve vaší vlastní Řeholi nebo Konstitucích

3. cvičení.

Prečtete si 2. list svatého Františka všem věrným křesťanům (2.Lvvl 1-8).

Otázky:

1. V čem záleží misionářský rozměr tohoto listu?
2. Co odlišuje podle tohoto listu Třetí řád (Sekulární františkánský řád) od Prvního a Druhého řádu?
3. Co mají všichni společné?

4. cvičení:

Vyjádřete se k následujícímu textu, pocházejícímu z Afriky:

„Charakteristické znaky společnosti, v níž se zrodilo františkánské hnutí, můžeme dnes najít ve většině afrických zemí, které se nacházejí ve stavu rychlé a hluboké proměny. Poukážeme mezi jiným na tyto znaky:

Existuje jednak plutokratická oligarchie (= vláda několika rodin), která má v trestném dorozumění se zástupci mezinárodního kapitalismu ve svých rukou moc a bohatství mnohých afrických zemí, a také elitistická oligarchie, která řídí revoluční strany. Obě tato mocenská seskupení mají ve výrazné míře vlastnosti vládců italských měst 13. století: pýchu, hrabivost a touhu po moci, kterou vykonávají na účet chudých obyvatel.

Stále více se šíří jev stěhování do měst. Obyvatelé venkova, hlavně mladí lidé, se v tisících denně stěhují do měst v naději, že tam naleznou ‚lepší život‘. Skutečnost zklame všechna jejich očekávání. Místo lepšího života jim města nabízejí jenom nezaměstnanost, promiskuitu (= pohlavní styk s často střídanými partnery), kriminalitu, prostituci a bídu...

Africká žena, jejíž tradiční chloubou byla mateřská péče, pile, stydlivost, se v městském prostředí stává stále více bezbrannou kořistí smyslného využívání ze strany zkažené a zkorumpované vládnoucí třídy. často je nucena k prostituci, dovezené ze zahraničí, která je často zaváděna k ukojení pudů zahraničních turistů.

Podobně jako v době svatého Františka nebyla hierarchie schopná zachránit svět před zkažeností, tak se jí nedaří ani dnes proměňovat mravy pouze dobrými úmysly nebo teoretickými reformami. Tváří v tvář takové situaci potřebuje Afrika naléhavě nového Františka nebo aspoň jeho duchovní rodinu, povolanou pokračovat v jeho poslání. Když nás tolik mrzí nedostatek vyzařování františkánského charismatu v Africe, je to proto, že živě pociťujeme, jak by u nás jeho působení bylo potřebné a jak by uzdravilo mentalitu, která v současné době směřuje k tomu, že se ztratí v ponižujícím materialismu. Zvláště nás mrzí nepřítomnost světského Třetího řádu, který by se mohl dostat a působit tam, kam se svým vlivem a působením nedostane ani První řád, ani Třetí řád řeholní, které zde jsou již dávno, totiž do sekularizované oblasti držitelů moci. Mnozí z těchto vládnoucích lidí byli vychováni v klášterních školách, ale potom už na ně nemělo náboženství žádný vliv.

Kdyby zde mohlo dojít k vyzařování proměňující síly františkánského ducha, mohli by tím být zasaženi a z vykořisťovatelů podřízených by se snad mohli stát služebníky svého lidu.

Jinými slovy: přejeme si mnohem významnější a stálou přítomnost františkánské rodiny na našem africkém světadíle, aby se stala ukazatelem cesty vládnoucím lidem, aby pomáhala

lidem v chudinských čtvrtích velkoměst a aby mohla přispívat k sebeuvědomění venkovského obyvatelstva.“

(François-Marie Lufulnabo OFM, Zaire; biskup Alfonso Nteka OFMCap, Angola)

Úloha

Uveďte, jestli se vám zdá být oprávněná výše uvedená paralela mezi poměry, které vládly v Assisi začátkem 13. století a dnešní situací v některých afrických státech.

Návody k praxi

E

1. návod:

Třetí řád, který František založil, vynesl klášterní život ven do světa a vnesl jej do domů a do rodin tehdejší doby. Třetí řád řeholní opět vrátil nové impulsy měnícího se světa zpátky do klášterů. Tento cyklus v sobě nevytváří uzavřený okruh, ale pohybuje se spirálovitě k otevřené budoucnosti. Pokud máme velkomyslné muže a ženy, ochotné k tomu, aby jako následovníci sv. Františka žili a vykládali evangelium Ježíše Krista ve stále se měnícím světě, bude františkánské hnutí stále trvat jako rozmach duchovní energie v každé společnosti a bude oslovovat a uchvacovat lidi každé doby.

Otázky:

1. Platí výroky tohoto textu ještě dnes?
2. Které františkánské větve existují ve vašem bydlišti a diecézi?
3. Žijete a vykládáte evangelium podle vzoru sv. Františka? Pokud ne, co uděláte pro změnu?

2. návod:

To, že obyvatelé Assisi a jiných italských měst pochopili hodnotu svědectví, které jim vydávala Klára a její družky, vidíme na rychlém početním růstu jejich následovnic. V 16. století bylo již 600 klášterů klarisek a na třicet tisíc sester.

Otázky:

1. Jak uskutečňují klarisky své misionářské poslání uvnitř františkánské rodiny?
2. Měli jste možnost se o tom osobně přesvědčit?
3. Odpovídá způsob života klarisek v naší zemi potřebám lidí v naší republice?

3. návod

Přes stále trvající diskriminaci žen v mnoha zemích světa máme my, františkáni, drahocenné dědictví, které by tuto smutnou skutečnost mohlo změnit. František věnoval své řeholní rodině tři rovnocenné větve. Patří nám všem a učí nás chovat se stejně ke všem lidským třídám a vrstvám. Naše povolání nám umožňuje velkou svobodu přístupu k potřebám doby. Před úlohou měnit postoje, hodnoty a systémy, které v mužské společnosti pohrdají ženou a chceme-li obnovit její důstojnost, hledíme na Františka a Kláru. Na nich vidíme, jak krásné je sdílené přátelství a vzájemné doplňování muže a ženy. Měli odvahu být jiní. Tak se stali předchůdci kulturní a náboženské obnovy, které působí ještě i dnes.

Otázky:

1. Jaký význam měly ženy v dějinách františkánského hnutí:
 - pro rozšiřování františkánské ideje?
 - pro věrnost františkánskému charismatu?
 - pro emancipaci ženy?
 - pro misionářskou úlohu církve?
2. Jaký význam měly a mají ženy ve vašem společenství, farnosti a obci?

4. návod:

Svědectví františkánského života z různých světadílů:

1. Hlas z Evropy: Anglie

„Sv. František byl pravým opakem zatrpklého puritána. Byl to nejveselejší ze všech světců a nerad viděl okolo sebe smutné, protažené tváře. Vždy napomínal bratry, kteří vystupovali nevrle nebo melancholicky.

Jeho bratři měli být ‚ioculatores Dei‘ (Boží šprýmaři), kteří chodí světem a hlásají štěstí radostné zvěsti. ‚Někdy,‘ píše Tomáš z Celana, ‚jsem na vlastní oči viděl, jak pohyboval v ruce hůlkou, jako by hrál na violu, a přitom francouzsky zpíval chválu Pánu‘ “.

(T. Okey ve svém úvodu ke „Kvítkům sv. Františka“, Oxford 1910, str. XVIII.)

2. Francie

„Druhá světová válka otřásla mou duší, jako když popadneme někoho za límec. Svatý František se ustavičně znova objevoval. Válčící svět mi připadal ohavný. Pomalu se ve mně vytvářela myšlenka, že evangelium ztroskotalo. Sám Kristus se tázal, najde-li víru na této zemi při svém druhém příchodu. Duše, kterých se dotkl a které přitáhl k sobě, vypadaly jako

osamoceny v bouři, rozpoutané blázný. Téměř v polovině cesty mezi prvními vánočními a peklem, v němž se zmítalo lidstvo, se objevil druhý Kristus, František z Assisi mého dětství, ale také on ztroskotal. – Ztroskotal? Zdánlivě... Byl přesvědčen, že skrze evangelium se dojde ke spáse. Evangelium, to byla věčnost; evangelium teprve začalo. Co vůbec bylo těch dvacet století v Božích očích?

(J. Green, Bratr František, Cesta Brno 1992, str. 374)

3. Asie – Pákistán

„Ani v minulosti, ba ani dnes není a nebylo náboženství vždy osvobozující silou v životě asijských lidí. Často hrálo jen úlohu, legitimující poměry: svou ‚božskou‘ autoritou sankcionovalo stávající mocenské systémy, které zase zajišťovaly náboženství výsadní postavení ve společnosti. Takto se náboženství zabraňovalo, aby vykonávalo své kriticko-prorocké poslání. Má-li náboženství být znovu schopné plnit své poslání, musí se zbavit každého mocenského postavení. Asijský Menší bratr může svým způsobem k tomuto procesu přispívat, když bude s chudými žít solidárně ‚minoritas Dei‘ a tak pomůže náboženství obecně a křesťanství zvlášť objevit jejich původní inspiraci... Než však dospěje k této situaci, bude muset, tak jako František, žít na okraji církve a jakmile dospěje k tomu, že církev jeho hnutí potvrdí, musí zase dbát, aby takový úřední souhlas nevedl hnutí k tomu, že ztratí svou prorockou úlohu. Ta totiž záleží v tom, že církev stále znovu volá zpět k ideálu ‚minoritas Dei‘, k radikální chudobě a bezmoci ukřižovaného Boha.“

(J. Hoeberichts, Moje totožnost asijského františkána, Mattli 1982, str. 6)

4. Afrika: Malawi

„Františkánský život není pouhá naléhavá výzva africkým ženám. Je to zároveň hluboké a podivuhodné setkávání se s mnoha hodnotami, které mají kořeny v tradiční kultuře. Jsou to např. silný cit pro společenství a sesterský život, pro prostotu, blízkost k přírodě a cit pro radost. Kéž nám náš sv. Otec František promine, že s ním někdy soupeříme při svých radostných slavnostech jako cikády v naší zahradě. Jsme Bohu vděčné, že nám daroval tak velkého zakladatele, který nám jako podivuhodný zahradník pomáhá svým mimořádným charismatem rozvíjet poklady naší kultury ke cti Boží a k blahu jeho církve. Mrzí nás, že někteří vysoce rozumní lidé mluví o našich výzvách komplikovaně a zmateně. Požadavky Bible se obrací ke všem národům.

Ježíš narazil na odpor dokonce mezi svými nejbližšími. Proto ale nezměnil své poselství. Chci proto zakončit takto: Dovolte mi, abych zůstala po všech stránkách svého života Afričankou, až na ty aspekty, které jsou v rozporu s Biblií a s ideály našeho zakladatele. Kvůli mně je neměňte, proto, že jsem Afričanka. Bůh mi dá milost, abych je žila tak, jako každý jiný z každého jiného národa, protože ‚s tebou proběhnu i nepřátelskou vřavou, se svým Bohem zdolám hradbu‘ (Ž 18,30). ‚Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?‘ (Řím 8,31).“

(M Clara OSC, Výzvy k františkánským sestřím Třetího světa, Mattli 1982, 40)

5. Jižní Amerika: Brazílie

„Františku, plný lásky ke svaté církvi, od kterých nejhorších slabostí by ses pokusil ji osvobodit, aby opět získala sílu a prozíravost k vytvoření spravedlivějšího a lidštějšího světa, světa, po němž všichni touží? ... Pokud se, Františku, nemylím, odstranil bys především tři zlořády: Biblická chudoba, do které bys chtěl vidět církev oděnou, by se měla jednou provždy zbavit starosti o prestiž; měla by se zcela odpoutat od tažení mocnými, aby mohla účinně vystupovat ve věci chudých, kteří tvoří v předvečer 21. století dvě třetiny lidstva. Udělal bys všechno, abys nám, mužům a ženám církve, zabránil plést si moudrost těla s moudrostí

ducha. Kristus zajásal, když Duch Boží vnukl Šimonu Petrovi, že ho vyznal jako Syna živého Boha. Kristus však neváhal nazvat Šimona Petra ‚satanem‘, když moudrost těla svedla Petra, aby Mistru vylouval myšlenku na smrt na kříži. Přinášel bys všemožné oběti, aby Kristova církev bez odkladu také skutečně proměňovala ve skutek obdivuhodné encykliky jako ‚Populorum progressio‘ a Bohem inspirované dokumenty II. vatikánského koncilu.“
(Dom Helder Camara, Velká výzva naší doby: Bratr všech lidí, Werl 1976, str. 113n.)

Úlohy:

1. Srovnejte uvedené texty vzájemně.
2. K jakému závěru dospíváte?
3. Jaké výzvy z toho – podle vašeho názoru – plynou pro františkánskou rodinu?
4. Jaké výzvy z toho vyplývají pro vás osobně a pro vaše společenství nebo skupinu?

Literatura

F

Bey, H. von der/Freyer, J. B. (vyd.)

Františkánské hnutí (sv. 1: Dějiny a spiritualita; sv. 2: Celosvětová angažovanost dnes),
(Mainz 1996)

Boff, L./Bühlmann, W. (vyd.)

Obnov mou církev. Františkánské inspirace z Třetího světa (Düsseldorf 1983)

Flood, D.

Bratr František a františkánské hnutí (Paris 1983)

Frank, K.-S./Geiger, P.(vyd.)

Vliv sv. Františka podnes: Oheň a jiskra. František z Assisi a jeho společenství (München 1976), 55-81

Green, J.

Bratr František (Cesta Brno 1992)

Hug, E./Rotzetter, A. (vyd.)

František z Assisi, zkušenost Boha a cesta do světa (Olten/Freiburg i. Br. 1984), 212-226. (V německém vydání je uvedena „Mírová charta“ a „Charta svobody“.)

Iriarte, L.

Františkův řád (Altötting 1985)

Leclerc, E.

František z Assisi neboli návrat k evangeliu

Manselli, R.

František – solidární bratr. Historický životopis (Zürich 1989)

Müller, A. (vyd.)

Bratr všech lidí (Werl 1976)

Reding, P.

Vedle je Jericho (Kevelaer 1976), 107

Rogger, H.

Dějiny františkánského laického hnutí

Vitry, J. de

Listy Jakuba z Vitry. Kritické vydání.

Willwert, B.

Svatí a blahoslavení františkánského řádu (Altötting 1979)

Další informace:

O historických počátcích „Třetího řádu“ informuje celý svazek „Collectanea Franciscana“ (Roma 1977)

K zamyšlení

František

*Sbohem, ty bohatství,
sbohem, ty jistoto.
To zbylé
je rozděleno
chudým
a malomocným,
a k tomu –
jako doprovod –
radost
a slunce
a tah ptáků.
Spolu –
se stejně
smýšlejícími –
žít evangelium
a nést je dál
k těm bez odvahy,
bez práv,
k ztraceným
a vůbec
k lidem,
aby také oni,
abychom také my,
se opět naučili žít,
a opět se dovedli smát.*

Paul Reding